

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In D. Petri Apostoli Epistolam Vtranqve, Heinrychi
Bullingeri Commentarius**

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1534

Capvt I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36052

COMMENT. IN IL. EPIST.

anis tamen præcipue. Caterū non dicit omnibus æqua-
lia obtigisse dona per fidem: sed monet à fide arceri
neminem, siue is Iudæus sit, siue Gentilis, sed & omnes
Christianos in fidei dono æquari. Non præfert se alijs,
sed omnes Christo fidentes alloquitur ut fratres. Fides
uero illa innititur in iustitiā dei et seruatoris Iesu Chri-
sti. Id quod bifariā exponi potest. Vel quod fides inni-
tatur iustitiæ, hoc est ueritati & promissioni Dei: Vel
quod fides sit iustitia propter Christū qui nobis à deo
datus est sapiētia, iustitia & sanctificatio. Est & illud
obseruandū quod dixit, Pacem multiplicari per agni-
tionem dei & domini nostri Iesu Christi. Hic enim di-
xit, Qui ederit me non esuriet, & qui crediderit in
me non sitiet unquam.

CAPVT I.

VT eius diuina uirtus omnia
nobis largita est quæ ad uitā
ac pietatē pertinent, per agni-
tionem eius qui uocauit nos
per gloriā ac uirtutē, per quæ pretiosa
nobis ac maxima pmissa donata sunt,
ut per hæc efficeremini diuinæ consors
res naturæ, si modo refugeritis à corrup-
ptione quæ est in mundo per concupis-
centiam.

Confirmaturus fratres in fide Christi ipsosq; ad ui-
ta

te innocentiam hortaturus commodum in capite ne-
 gotij totam summā religionis in breuia uerba restrin-
 git. Cumq; paucis & citra expolitionem dicere po-
 tuisset, Deus in Christo Iesu omnia ea nobis suppedi-
 tauit abundantissime, quæ ad uitam et pietatem per-
 tinent: maluit tamen istud efferre per admirationem,
 Vt eius diuina uirtus, &c. Vt autē particula admi-
 ratiua est quemadmodum & quā sēpius. Notissimus
 est literatis ille uersiculus poetæ, Vt uidi, ut perij, ut
 me malus abstulit error. Græcè est ὡς. Et grammati-
 ci hoc Homeri carmine eius significationē exponunt,
 ὡς ἀγαθαὶ φρένες ἢ ὡς ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ. Id
 iam sic reddūt, Dij boni quā bonæ mentes (bona in-
 doles) erant prudenti Penelope. Licuisset itaq; & in-
 terpreti nostro neglecta uerborum obscuritate sen-
 sum copiosius & dilucidius reddere, O quam abun-
 de omnia nobis largita est diuina uirtus, &c. Ad
 hunc modum restituenda sunt etiam Germanica, O
 wie hatt vnns die göttlich Frafft alles so vol-
 kōmen gegāben / das zū dem läben vnnd göt-
 lichem wāsen dienet. Est præterea amplificatio in
 eo quod non dixit Deus, sed Diuina uirtus. Augustius
 enim est hoc, significans ineffabilem dei potentiam et
 uirtutem, à qua ipsum sacra scriptura dominum Saba-
 oth, id est exercituum appellat, pro quo Lxx inter-
 pretes fere translulerunt ὁ κύριος τῷ δυνάμει,

Omnia no-
 bis i Chri-
 sto dedit
 pater.

id est dominus uirtutum, Aquila uero ὁ κύριος τῶν
 ἁγίων. Obseruanda est et accurata in di-
 cendo diligētia. Cū enim dixisset, Diuina uirtus omnia
 nobis largita est, ne quis in dictione Omnia luderet,
 per interpretationē subdit, Omnia inquam dedit deus
 quæ ad uitā et uitæ pietatē pertinent. De reliquis enim
 quæ ad uitam et pietatem nihil pertinent nihil anxi-

Ioan. 20.

us est Christianus. Ita quidē et Ioannes apostolus scri-
 psit multa quidem et alia extare signa saluatoris, quæ
 non sint scripta in historia euangelica, ea uero quæ
 scripta sint sufficere ad cognitionem Christi et uitam
 consequendam. Tota sanē religio partim consistit in
 cognitione dei et spe immortalitatis, partim in pieta-
 te uera in qua seruus dei in hisce exerceatur terris,
 donec ipsi obtingant cœlestia. Vtraq; dedit deus abun-
 dantissime. Sed quando, dices, aut qua in re? Respon-
 det Petrus, Tum omnia nobis dedit Deus, cum filium
 misit in mundum, id quod nobis tum primo reuelatum
 est, cum per fidem sanctam illum agnouimus. Christus
 enim dominus uocauit, id est asseruit nos ὁ κύριος
 καὶ ἀγαπήσθαι, id est per gloriā et uirtutē, id est, per illud
 quod filius dei et homo uirtutibus sacer, hoc est hostia
 pura esset. Gloria enim et apud Ioannem ponitur pro
 diuinitate filij. Ad clariorem superiorum expositionē
 faciunt et sequentia. Hoc enim dicit, Cum autē orbi
 donasset filium Deus, tum sanē pretiosa et maxima
 nobis

Ioan. 1.

nobis promissa, olim per prophetas adumbrata, fide-
 bus exhibuit: nimirum ut per hæc, id est per agnitio-
 nem dei atq; filij eius efficeremur diuinæ consortes na-
 turæ: hoc est ut in Christo haberemus immortalitatem
 & uitam sempiternā. Deus enim natura incorruptus
 immortalis & æternus est: & eadem gloria donat cū
 Christo omnes eos qui sibi credūt. Hæc uero de eo bre-
 uiter dicta sint, quod in Christo nobis omnia dedit pa-
 ter. Sed quid ista (ais) ad institutū Petri faciunt? Per
 multum sanè. Nam qui audit omnia quæ ad uitam ui-
 tæq; pietatem pertinent, semel esse in uno aliquo tra-
 dita, noua & aliena nec audit nec expectat amplius,
 imò repudiatis facile reliquis omnibus receptis semel
 adheret firmissime. In hoc autem instituit orationem
 suam Petrus ut fidelibus persuadeat, in recepta religio-
 ne perseuerent, utpote quæ absoluta et nullius rei in-
 digita sit. Quod si priori sæculo persuasum fuisset scri-
 pturis sacris omnia quæ pietatis ueriq; cultus sunt cō-
 prehensa esse, non haberemus nunc tot Decreta, De-
 cretales, Summas, Sententias & Sententiarios: imò si
 uel icti saperemus & uel hodie crederemus scripturis
 canonicis omnia esse comprehensa quæ ad uitam per-
 tinent, non ita pertinaciter digladiaremur pro consti-
 tutionibus humanis. Sed ualeant stulti, & qui sordent
 fordescant adhuc. Porro consequenti conditione aditū
 sibi parat ad adhortationē innocentie. Pulchrè autem

Lapsus
 nostri sæ-
 culi.

Innocentia.

M

COMMENT. IN II. EPIST.

nectuntur omnia. Dixerat nos per Christum in eam
euectos gradum, ut aliquando consortes diuinæ natu-
ræ futuri simus. Iam uero æquum est ut incorruptionē
& immortalitatem cœlestem expectantes, à corruptio-
ne abstineant terrena. Vnde Petrus ait, Efficiamini di-
uinæ consortes naturæ, sed si refugeritis à corruptio-
ne. A qua obsecro? Quæ in mundo est, & quæ in con-
cupiscentia est. Corruptit enim mundus, corruptit
& concupiscentia mala. De quo & Iacobus Iacobi 1.
& Ioannes 1. Ioan. 2. Quod autem in Christo & scri-
ptura Canonica omnia ad uitam necessaria dederit et
reuelarit Deus, non modo Petrus docuit, sed & Pau-
lus disertis uerbis ad Collossen. 2. & 2. ad Timoth. 3.
capite.

Toto itaq; studio huc incumbite, ut
in fide uestra subministretis uirtutē, in
uirtute uero scientiam, in scientia uero
temperantiam, in temperantia uero pa-
tientiam, rursus in patientia pietatem,
in pietate autem fraternam charitatem,
in fraterna uero charitate dilectionem.
Hæc enim cum uobis adsint & exubes-
rent, haud otiosos nec in irritum labo-
rantes efficiunt ad domini nostri Iesu
Christi cognitionem. Nam cui non ad-
sunt hæc, is cæcus est, & manu uiam ten-
rans,

tans, oblitus sese à ueteribus peccatis suis fuisse purgatum.

ὅτι αὐτὸ τὸ αὐτὸ δὲ, de uerbo ad uerbum sonat, Et hoc ipso uero, siue, Et in hoc ipsum autem. Loquutio est, pro qua nos reddidimus, Toto itaque studio, &c. Poterat et sic exponi, Eius rei gratia date operā, &c. Iam palam inuitat ad studium innocentie. Erant enim tum quoque sicut & nostro seculo multi sunt, qui ore quidem Christum confitebantur, at uita Sardanapalum referebant. Hos in presentiarum increpat & sanctos instituit ac admonet. Vtatur autem gradatione festiua, qua propè uirtutes omnium maximas ueluti in sertum concinnauit pulcherrimum. Paraphrastes ista paucis quidem sed aptissimis exposuit sensibus, cuius uerba ascribere non piguit. Sunt autem hæc, Innocentiam semel largitus est Deus, eam nō satis est tueri, sed omni studio adnitentes sat agite, ut beneficiis locum pletemini, ne fides sit otiosa, sed hanc comitetur probitas ne quid agatur dicaturue, nisi quod honestum est. Probitatem excipiat scientia, ut non solum sequamini que recta sunt, uerum etiam perspiciatis quid, quo loco, apud quos, quatenus & qua ratione sit agendum. Scientiam comitetur temperantia & animus inuictus aduersus omnes illecebras mundi sine deflexu constanter sequatur id quod optimum esse iudicauit. Temperantia iungatur patientia, ut dū benefacitis, mala

Virtutum
corona.

Fides.

Virtus.

Scientia.

Temperantia.

Patientia.

COMMENT. IN II. EPIST.

fortiter toleretis. Nam quos blandimenta mundi non emolliunt hos aliquoties frangit impatientia malorum.

Pietas.

Patientiae adsit pietas, ut quicquid agitis aut patimini

**Fraterna
charitas.**

ad dei gloriam referatis. Pietatem committetur fraternana charitas, ut quemadmodum Deum amatis propter ipsum, ita illius gratia diligatis omnes qui deum profitentur. Fraternali charitatem augeat cumuletque dilectio.

Dilectio.

quae bene mereri studeat de omnibus, non solum de pijs & Christianis, uerumetiam de impijs. Atque hi sunt fructus euangelicae fidei. Haecenus Eras. Sequenti uero sententia palam affirmat in his summam uerae consistere pietatis, maxime si exuberet, id est, si incrementis indies assurgant usque ad plenam mensuram adulti Christi. Sensus autem est, si in istis fueritis totum, tum sancti testabimini quod non frustra agnoueritis Christum. Quidam enim Christum frustra cognoscunt, qui uide licet uerbis ipsum confitentur, factis autem negant. Subditur enim & a Petro contraria sententia, Cui uero haec non adsunt, is caecus est manuque palpitans, oblitus sese a ueteribus peccatis fuisse purgatum. Quamini- rum alludit ad illam diram dei execrationem in lege,

Deut. 28.

Percutiet te dominus auerbia & caecitate ac furore mentis: & palpes in meridie sicut palpare solet caecus in tenebris, & non diriges uias tuas. Quibus non absimilia prodidit & Isaias in cap. 59. Breuiter, Caecia- ter quidem instituit, sed ubique impingit, nec certara-

tionem

tionem habet, palpitat itaq; ita & hypocritæ fideiq;
simulatores speciem sanè habent pietatis, sed ubique
impingunt, circumaguntur in uoluptatibus munda-
nis, & ueram Christi uiam non uident. Aliàs enim in-
telligerent se à Christo non in hoc liberatos esse à pec-
catis, ut in iisdē pergant acrius nouaq; accumulēt idem-
tidem, sed ut semel peccatis mortui, reliquū uitæ tem-
pus Christo ac iustitiæ in poenitentia uiuant. Atq; hoc
illud ipsum argumentum est quod & D. Iacobus in
epistola sua copiosius tractauit. Quæ omnia mire qua-
drant in nostri seculi homines qui et ipsi fidem iactan-
tes fructibus fidei carent, omni modo sterilibus arbori
bus similes, quæ proculdubio excidentur ni ueniam
sibi poenitenti uita impetrent. Ioan. 15.
Luc. 13.

Quapropter fratres potius operā das-
te, ut uocationem & electionem uestrā
firmam efficiatis. Hæc enim si feceritis,
non labemini unquam. Siquidem ad
hūc modum abunde subministrabitur
uobis introitus in æterum regnum do-
mini nostri & seruatoris Iesu Christi.

Illatio est. Planis enim uerbis iam adhortatur ut pie-
tati insistant. Commodis autem utitur uerbis, ut permo-
ueat. Annitimi, ait, ut uocationem & electionem
uestram firmam efficiatis. Ampla & augusta hæc est
sententia, illorum refellens blasphemam uesaniā qui

aiūt, Si electus sum planè citra meam fidem & iustitiā
 seruabor, nimirum per solam dei uocationem. Si uero
 electus non sum, non proderunt quicquam iustitiæ ope
 ra. Petrus enim multo cōmodius & syncerius iubet, ut
 nos electionem & uocationem nostram efficiamus fir
 mam. Non quod infirma sit apud deum electio. Stat
 enim illa immobilis, ut in Romanis docuit Apostolus,
 sed qd' ordo sit in electiōe et uocatione, ut ostendimus
 in cap. 1. epistolæ prioris. Quos enim elegit, hos ad
 se trahit ac uocat prædicatione euangelica: quos autē
 uocauit, hos fide iustificat, quos uero fide iustificauit,
 hos in pietate & moribus sanctis cōformes reddit ima
 gini filij sui. De pietate ergo & moribus sanctis lo
 quens Petrus, rectissime electionem, inquit, uestrā fir
 mam efficit. Moribus enim sanctis perficitur electio.
 Nam uocationem dei sequitur uitæ sanctimonia. Pro
 inde qui uitæ impurioris sunt produnt se alieniores
 esse à uocatione dei. Atq; hoc fortassis nomine D. Au
 gustinus non omnino malè fertur dixisse, Qui elegit te
 sine te, non saluabit te sine te. De ordine & dispensa
 tione salutis loquimur, non nescij aliàs nihil deberi ui
 ribus nostris, sed gratiæ & merito Christi omnem de
 beri gloriam. Addit Petrus aliud argumentū quo per
 moueat, Hæc si feceritis ου μὴ πτωσῃτε ἑ ἑ, nequa
 quam labemini unquam. Id est, non excidetis aut ab
 errabitis à uia ueritatis. Aberrant enim à ueritatis sco

po qui cōtemptis literis sacris sectantur humanas tra-
ditiones. Ad expositionem huius sententiæ pertinet
et sequens, Siquidem ad hunc modum $\pi\lambda\sigma\sigma\iota\omega\varsigma$
abunde subministrabitur uobis introitus in regnū dei:
quasi dicat, Non est quod nouum aliquod doctrinæ ge-
nus amplectamini. In hoc enim habetis quod ad salutē
consequendam sat est. Proinde non immerito miretur
quis quæ egerit Pontificios insania qd' decreta quæ-
dam et obseruationes traditionum humanarū ad sa-
lutem credidere necessarias. Ruunt hic istorū omnia
uelut ociosa ac inania ad salutē. Diuinis abunde sub-
ministratur nobis introitus in uitam æternam. Perste-
mus itaq; in traditione Christi et doctrina Apostolo-
rum.

Quapropter haud negligā uos sem-
per cōmonere de his, tametsi sciatis, &
confirmati sitis in præsenti ueritate. Atq;
tamen iustum arbitror quandiu sum in
hoc tabernaculo, excitare uos per com-
monitionem, cum sciam breuī futurū,
ut deponam hoc tabernaculum meum.
Quemadmodum & Dñs noster Iesus
Christus significauit mihi. Dabo igitur
semper operam, ut uos post exitum meū
um horum mentionem facere possitis.

Obiter inserit nunc qua occasione quibūue de re

M 4

COMMENT. IN II. EPIST.

De monu-
mentis &
scriptis a
postolo
rum,

bus scribere hanc cœperit. Orationem autē ipsam sic
connectit. Cum itaq; certò constet quod hæc, quā tra-
didimus uobis, unica uera & absoluta sit doctrina et
religio sana, non potui non hac uos submonere episto-
la, ut in hac ipsa pergatis & perseueretis usq; in finē.
Porro ne isti obijcerent, Igitur de fide nostra dubitas
præuenit & ait, Scio equidē & doctos, & longo pie-
tatis progressu confirmatos uos esse in illa ipsa ueri-
tate ad quam nos hortamur: nihilominus non inutile
uobis futurum credidimus, si subinde eandem uobis
rem inculcaremus, et calcaria adderemus currētibus.
Hoc enim certò scio quod breui sim moriturus: unde
prius memoraculum aliquod pium apud uos deponere
uolui, per quod æternum apud uos prodessem uiue-
remq; . Nam uolentibus subinde uobis epistolas no-
stras nostri imò doctrinæ nostræ meminisse licebit etiā
post obitum, cum post fata loquentem audire non de-
tur amplius. Hæc de sensu apostoli. Iā plurima hic oc-
currunt monenda. Primum quod salubris est commo-
nitio, tametsi in pietatis summa & doctrina Christia-
na nihil aut parū nobis deesse uideatur. Deinde quod
mira proprietate & similitudine apositiſſima Petrus
humanum corpus scenā siue tabernaculum uocauit.
Ducta enim est metaphora à tentorijs, quæ quod ho-
mini oberranti & nullas sedes fixas habenti sunt, id
corpus homini. Extant quedam apud D. Paulum ad
Hebræ.

Hebræ. 11. & 2. Corinth. 5. quæ hunc locum non-
nihil explicant. Porro apud Ioannem in 21. exponitur
copiosius quod hoc loco Petrus paucis annotat. Dicit
enim ad Petrũ dñs, Amen amen dico tibi cũ esses iunior
cingebas te & ambulas quo uolebas, cum autẽ senue-
ris extends manus tuas et alius te cinget et ducet quo
non uis. Postremo uidemus quo loco quõue gradu lite-
teræ sanctorum dei hominum sint habendæ. Aposto-
los & apostolicos uiros dederat nobis Deus doctorũ
loco. Cæterum cum homines essent & proinde morta-
les qui saltem uno alicui sæculo prodesse poterant do-
cendo, uisum est uiris optimis & nostri studiosissimis
totũ doctrinæ suæ genus summarie immortalibus cre-
dere literis atq; ita se totos transmittere ad posteros.

Quapropter ingenue fatemur ueras Apostolorũ pro-
phetarum & omnium sanctorum ueterũ olim in fide
mortuorũ reliquias & monimenta literas esse ab ipsis
scriptas, non corpora sepulta. Habent sanè corpora
suam quoq; spem, sed nos in sanctis dei nõ carnem, nõ
sanguinem, non ossa, non staturam & habitũ corpo-
ris miramur, sed animum diuinum, purum, syncerum,
integrum. At libri testimonia & indices adeoq; et spe-
cula quedam formæq; animi expressissimæ sunt. Ve-
rè itaq; sanctorum reliquiæ nobis uenerandæ ipsi san-
ctorum libri sunt, in quibus animũ & spiritum illum
suum planè nobis declinarunt, & ceu testamento de-

De Vene-
ratione &
reliquijs
sanctorũ.

COMMENT. IN IL EPIST.

legarunt. Proinde præposteri sunt qui cranium decal-
natum exosculantur, at ipsum capitis sensum non ma-
gni pendunt. Qui uero Diuorum intercessionē ex hoc
loco approbare uoluerunt, inscitiam suam prodiderunt.
Non enim dixit Petrus, Efficiam ut post obitum meum
me inuocetis: sed, In hoc scribo (ait) ut etiam me mor-
tuo habeatis quod doctrinæ olim à me traditæ admo-
neat.

Non enim arte cōpositas fabulas se-
quuti, notā uobis fecimus domini nos-
tri Iesu Christi uirtutem & aduentum,
sed qui oculis nostris aspeximus illius
maiestatem. Acceperat enim à Deo pa-
tre honorem & gloriam, uoce ad illum
delata huiusmodi, Hic est filius meus
dilectus, in quo mihi complacitum est.
Et hanc uocem audiuius e cœlo dele-
tam, cum essemus unā cum illo in mon-
te sancto.

Authori-
tas fidei
Christia-
næ.

Redit ut fidelibus approbet eā religionem in qua
tum agebant certam, ueram & absolutam esse, nimi-
rum ut illos permoueret, in hac perstarent huicq; im-
moreretur. Id porro exquisitis agit uerbis et argumen-
tis. Principio in genere dicit, Ceterū nos qui orbi nun-
tiauimus Christi Iesu uirtutem & aduentum, non fabu-
las quasdam sequuti sumus, sed illud quod oculis no-
stris

stris uidimus annuntiauius. Deinde speciatim exponit quid uiderint. Atqui in illis uerbis hæc potissimum considerata sunt nobis, Quod totum Christi negotium in aduentum & uirtutem partitus est. Aduentus habet præstituta illa à prophetis tempora & aduentum illum in carnem & mundum. Virtus uero comprehendit diuinam Christi uim, miracula, doctrinam, quod ipse fidelium uita, salus, hostia, iustitia & redemptio est. Hoc itaq; dicit, Quæcumque de Christo diximus, quomodo is in mundum uenerit, quanta cum uirtute salutis hoc negotium peregerit, non ex fabellarum protulimus arcanis, sed ex confessæ ueritatis cōsensu. Opponit enim testimonio ut sic dicam oculato, arte compositas fabulas. Quales erant olim philosophorum argute magis quàm salubres disputationes, & poetarum figmenta quædam, à uero quidem desumpta, sed propter uanitatem hominum mendacijs inuoluta. Nihil igitur fallaciæ, nihil artis, nihil persuasionis, nihil conspirationis aut doli mali quisquam in doctrina nostra latitare credat. Quæ enim docemus rustica prorsum simplicitate absq; uerborum fucis phaleris et inuolucris, absque sophismatis & humanis argutijs auditori proponimus. Visa enim narramus & comperita. Iam quis nescit certiora esse quæ cernuntur quàm quæ audiuntur? Horatius certè fatetur,

Segnius irritant animos demissa per aurem,

Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus & quæ
Ipse sibi tradit spectator. Et Ioan. apo
stolus nō absimili fiducia orditur epistolā suam, Quod
erat ab initio, quod audiuius, qd' uidimus oculis no
stris, &c. Per Maiestatem uero intellexit Petrus glo
riam illam filij dei quā uiderunt in monte. Nunc enim
ex omnibus Christi cum dictis tum factis id solū pro
ducit quod in monte sancto dominus coram discipulis
transformatus legitur apud Matth. in 17. & Lucam
in 9. cap. nimirū quod in ea historia semel omnia Chri
sti mysteria sint comprehensa. Ea nos paucis hoc loco
perstringemus. Iesus ergo ostensurus discipulis suis qd'
a deo patre missus sit in orbem redemptor & doctor,
cui cōsentiant lex et propheta, et in cuius manu sit ui
ta & immortalitas, selectis ex omni turba tribus, Pe
tro, Ioanne & Iacobo, ut absolutior esset testium nu
merus, subducit illos in montē uehementer excelsū,
ipsa loci celsitudine declarans se nil humile sed arduū
& coeleste quippiam traditurum. Nam in montis ca
cumine protinus coram illis transfiguratus est, id est,
eadem corporis manente substantia aliam induit for
mam & illustriorē quidem illam. Refulsit enim facies
eius in morem solis, & uestimenta eius albicarunt in
morem niuis et lucis. Sic enim gustum ipsis exhibebat
aliquem diuinitatis, imō immortalitatis & gloriæ fu
turæ. Simul autē comparuere Moses atq; Helias & ipsi
gloriosi.

Expositus
locus
Matth. 17.

gloriosi. Hi colloquebantur cum ipso. Dicebant autem
excessum eius, quem completurus erat Hierosolymis.
Quaecumq; enim Christus passus est, quaecumq; egit,
non secus egit nec aliter passus est quam prophetae
et ipsa lex praedixerant. In Christo ergo consentiunt lex
et prophetae. Christo testimonium ferunt lex et pro-
phetae quod ipse sit uita credentium. Discipuli ubi tan-
ta uiderent ipsis praesentibus agi, propemodum exa-
nimati sunt, adeoque ipse Petrus spectaculi maiestate to-
tus sibi ipsi raptus cupit eius loci sempiternus fieri in-
habitor, oblitus omnium eorum quae aliquando ui-
derat in terris, in quibus somnia et umbras uerius quam
res ipsas miramur atq; complectimur. Magna quidem
haec sunt, sed maiora sequuntur. Protinus ergo lucida
nubes, quae nullibi non in sacris creatori suo officium
praestat suum, obumbrat ipsos, Christum tamen in pri-
mis, cui Pater coelestis maximum sane confert testimo-
nium ilico. Nam uox e nube illa lucida, nimirum a ma-
gnifica gloria, id est a magnifico Deo, qui ob maiesta-
tem inedicibilem ipsa dicitur gloria, audita est quae di-
cebat: Hic est filius meus dilectus, in quo placatus sum,
ipsum audite. Hoc uero quid aliud est, quam approba-
tio quod Christus dominus uerus sit Messias, naturalis
filius dei, adeoque et patri aequalis et dilectus, in quo
sibi complacuit uniuersam inhabitare plenitudinem,
et per eum sibi reconciliare quae in coelo, et quae in

COMMENT. IN II. EPIST.

terra: & quod hunc nobis dederit in doctore lucem
& exemplum uitæ, in quo habeamus omnia? Ab eant
ergo posthac ad Cynosarges quicumq; alios nobis do
ctores præcipiunt audiendos, quicumq; alios interces
sores, aliæ ad salutem media ostendunt. Vnus Chri
stus proponitur nobis doctor & redemptor: in hoc
uno & solo omnia habet fidelis anima. Vnū & so
lum celebrauere omnium sanctorum prophetarum
apostolorum, & apostolicorum uirorum uoces, uota
& scripta, quæ et summa cum animi letitia & prom
ptitudine propter Christum suscipimus, exosculamur,
& ueneramur: cætera uerò quæ ijs non consentiunt,
ut inutilia & impia execramur. Satis nobis est Chri
stus summi dei unicus filius. Sed ad Petrū redimus, qui
miro consilio ex omnibus Christi dictis & factis hoc
longè sanctissimum & saluberrimū delegit, in quo pa
tris cœlestis de filio & doctrina eius, & apostolorū
habemus testimonium, ut posthac, nisi uolentes & ma
litiöse, de ueritate religionis Christianæ dubitemus,
quam hic audimus atq; uidemus tot tantisq; approba
tam esse testimonijs. Perstemus ergo ô fratres in recte
pta ueritate. Doctrina enim nostra ueritatis doctrina
est cœlitus delapsa, quæ uincet in æternum.

Et habemus firmiorem sermonē pro
pheticum cui dum attenditis cœli lucer
næ apparenti in obscuro loco, recte faci
tis,

tis, donec dies illucescat et lucifer exoriat
tur in cordibus uestris.

Satis erat credentibus testimoniū patris, sed non-
dum omnes credebant euangelicæ historiæ & prædi-
cationi apostolicæ, ergo ppter istos, Quod si (inquit)
cuiquam infirmiora uideantur quæ diximus, profere-
mus prophetarum testimonia, quibus isti fortassis plus
credent. Quod autem nos de fide Christiana docemus
idem ante nos docuerunt propheta. Cuius quidem rei
argumenta quædam ostendimus in cap. 1. Firmiorene
ergo dixit propter infirmiores in fide, non quod fir-
miora testimonio patris crederet prophetarum testi-
monia, cum non ignoraret etiam prophetarū testimo-
nia patris esse instinctū. Erant autem ex Iudaismo con-
uersi multi uehementer intenti prophetarum testimo-
nijs, quemadmodum et de Beryhœensibus tradidit Lu-
cas, quorum studium hic approbat Petrus, dicens, Cui-
dum attenditis, recte facitis. Est enim scriptura sacra
ueluti lucerna quædā, ut ait Dauid in Psal. 118. Quem-
admodum enim lucerna in obscurum locū posita ob-
errantibus uiam aperit emergendi è tenebris: ita scri-
ptura sancto proposito et mente fideli lecta educit ex
erroribus in apertū ueritatis campū. Qui uero mente
obscura & curiosa ad sacra accedunt, plus dispendij
quàm compendij sibi comparāt. Proinde Petrus signi-
ficanter addit, Donec dies illucescat & lucifer exoria-

Euangelis-
in prophe-
tis fundat-
um.

COMMENT. IN IL. EPIST.

tur in cordibus uestris. Habet autem allegoriam locutio. Diē præcedit lucifer diei nuntius, at ipsa dies per incrementa quædā succedit illucescitq; . Iam hisce additur quod tropum explicet, Exoriatur in cordibus uestris. Ecce, In cordibus, ait, non in cœli regia, exoriatur. Itaq; de augmento fidei & cognitionis Christi loquutus est, quā per luciferi stellæ ac diei amœnas metaphoras significauit. In hunc ergo finē legendi sunt prophetarum libri, ut in Christum tandem credamus, ut ipsa lux euangelica ipseq; lucifer Iesus Christus oboriatur in mentibus nostris.

Si illud prius noueritis, quod omnis prophetica scriptura non sit priuatae interpretationis. Non enim uoluntate hominis allata est olim prophetia, sed à spiritu sancto impulsī loquuti sunt sancti dei homines.

Expositio
sacrae scri-
pturae.

Quod semel cœperat clarius et copiosius hisce exponit, nempe in quem finē aut quomodo canonica scriptura sit legenda, imò exponenda. Illud (inquit) Lectori prophetarū in primis erit obseruandū, quod scriptura prophetica ἰδιῶς ὑπὸ λύσεως οὐ γίνετ, id est proprie interpretationis non sit. Hoc est quod illa non sit exponenda secundum cuiusq; arbitrium sic ut cuiq; fuerit uisum, sed quemadmodum ipse spiritus flāgitat, qui prophetas inspirauit. Sequitur enim causa.

Non

Non enim uoluntate hominis allata est prophetia, id est, prophetæ qui uaticinia prodiderunt, non è suo sensu animiq; arbitrio ea prodiderūt, sed à spiritu sancto impulsī loquuti sunt dei homines. Idcirco uaticinia eorum iuxta spiritus quoq; instinctū, aut ipsa scriptura per sese, obscuriora uidelicet per clariora, sunt exponenda. Insignis est hic locus quo docemur illud in primis, Quod tametsi homines fuerint prophetæ, uaticinia tamen eorum non sint humana, sed sancti spiritus inspiratio. Deinde quod ea demum scripturæ expositio approbanda sit, quæ ex scripturis petita nihil distet ab ingenio diuini spiritus. De qua re disseruit et apostolus Paulus in 1. ad Corinth. cap. 2. Aberrant ergo qui humano iudicio aestimāt sensum scripturæ. Cū enim de sensu alicuius loci cōtrauertitur, expositio uera uel circūstantijs, uel per contextū, uel per clariorē, uel per contrariū locum erit ostendenda. Non enim ualeat hic locus ab authoritate, ut dicamus Thomas, Hugo, Lyranus, uel Gregorius eum locum ita exposuerunt, sed excutiendæ rationes cur sic exposuerint, et an expositio consentiat cum ingenio spiritus diuini, et quā sit fidei et charitatis regulæ conformis, sed de his alijs plura.

Hactenus uero de eo quod Deus nobis in Christo omnia dedit, quæ ad uitā et pietatē pertinent, quodq; fides siue religio Christiana, certa, uera et absoluta

N

sit, approbata cœlestis patris & prophetarū testimo-
nijs. Quæ omnia si qui intelligunt rectius ultrò in re-
cepta ueritate perstant, cū uideant nihil posse uel ex-
cogitari, uel dici melius. Omnia enim extra Christum
& canonicam scripturam tenebræ sunt.

Cap. II. Fuerunt autem & pseudoprophetae
in populo, quemadmodū & inter uos
erunt falsi doctores, qui clām inducent
sectas perniciosas, etiam dominum qui
illos mercatus est abnegantes, accersens
sibi ipsi celerem interitū, & plerique
sequentur illorum exitia: per quos uia
ueritatis blasphemabitur, & ex auaritia
factitijs sermonibus de uobis negotias-
buntur.

De falsis
doctoribus

Aliam inducit rationē, per quam constantiam illis
in fide cōmendat. Ducta est à contrario. Est enim sen-
sus, Quod autē tam anxie uos moneo Deum in Chri-
sto nobis dedisse omnia: quod toties inculco perstan-
dum esse in ueritate recepta, hinc est, quod certo noui
uenturos pseudoprophetas, qui sint cōmentaturi noua
quædam adeoq; & aliena & contraria traditis addi-
turi. Hos autem cauere uelim. Ceterum nemo sibi caue-
bit, nisi prius persuasum habuerit omnia semel in sa-
cris esse tradita quæ ueræ pietatis sunt. Hi enim ui-
dent nihil superesse quod istis relinquatur, quasi de

NOHO